

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції

2

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ: НОВІ ВИМІРИ У ВОЄННИЙ ЧАС

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 16 травня 2025 року

Том 2

Одеса
2025

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)
Є 24

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 16.05.2025 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: нові виміри у воєнний час** : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 16 травня 2025 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2025. – Т. 2. – 716 с.
ISBN 978-617-8430-61-0

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час» містять результати наукових досліджень і практичних напрацювань вчених, фахівців і військовослужбовців, здійснені в умовах повномасштабної війни. У збірнику представлено як теоретичні, так і емпіричні дослідження у галузях філософії, загальної теорії держави і права, історії права, сучасних соціально-політичних процесів, соціології та психології.

Особливу увагу приділено аналізу загроз національній безпеці в конституційному, міжнародному та європейському правовому контекстах, а також питанням трудового, соціального, земельного, аграрного та екологічного права. Окремі розділи присвячено функціонуванню економіки та підприємництва в умовах євроінтеграції.

У збірнику також розглянуто проблематику цифрової трансформації, захисту інформації та кібербезпеки в умовах воєнного часу, методику викладання іноземних мов, перекладознавство, лінгвістику і журналістику. Висвітлено наукові здобутки в адміністративному, фінансовому, морському та митному праві, реформуванні судової системи, діяльності прокуратури, правоохоронних органів та адвокатури. Окремо проаналізовано питання кримінального права, кримінального процесу, кримінології, криміналістики, судової експертизи, медико-психологічного забезпечення правосуддя, а також аспекти цивільного, сімейного, господарського права, інтелектуальної власності та патентного судочинства. Розглянуто також актуальні питання діяльності бібліотек у закладах вищої освіти та фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник адресовано науковцям, викладачам, здобувачам вищої освіти, а також практикам у галузях права, економіки, соціології, політології, психології, філології, журналістики та кібербезпеки.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)“364”“20”(062.552)

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

ISBN 978-617-8430-61-0

© НУ «Одеська юридична академія, 2025
© Автори статей, 2025

Будзар Павло Степанович ЩОДО ПРИБУТКУ ЯК ЧИННИКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ	279
Зарічанський Григорій Віталійович ВІРТУАЛЬНІ АКТИВИ ЯК ОБ'ЄКТ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	282
Ляховецький Олександр Олександрович ЩОДО СМАРТ-КОНТРАКТІВ У СФЕРІ ГОСПОДАРЮВАННЯ	284
Неділько Сергій Миколайович ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТОВАРИСТВ ВЗАЄМНОГО СТРАХУВАННЯ НА ПРИКЛАДІ НОРВЕГІЇ	287
Попович Павло Олександрович ІНТЕГРАЦІЙНІ ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ УКРАЇНИ В ПРАВОВОМУ РЕГУЛЮВАННІ ГАРАНТІЙ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У СФЕРІ ЗЕД, ЗА УМОВ ВОЄННОГО ЧАСУ	291

СЕКЦІЯ 16. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЕЛЬНОГО, АГРАРНОГО ТА ЕКОЛОГІЧНОГО ПРАВА

Харитонова Тетяна Євгенівна ДЕЯКІ ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СЕРВІТУТНИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ЕНЕРГЕТИКИ	294
Григор'єва Христина Антонівна СУБ'ЄКТИ ПРАВ НА ГЕОГРАФІЧНІ ЗАЗНАЧЕННЯ ДЛЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ: НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ ПИТАННЯ	297
Заверюха Марина Михайлівна НОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ В ЛІСОВИХ ГОСПОДАРСТВАХ	300
Канівець Людмила Анатоліївна ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПУ ДО ЗЕМЕЛЬНО-КАДАСТРОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ	302
Караханян Карина Мартинівна ЗАКОНОДАВЧІ ЗАСАДИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВОДНЕВОЇ ЕНЕРГЕТИКИ У ВОЄННИЙ ЧАС ТА ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД	305
Платонова Євгенія Олегівна ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ЗЕМЕЛЬ РЕКРЕАЦІЙНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	307
Чумаченко Інна Євгенівна ОСОБЛИВОСТІ ВІДШКОДУВАННЯ ЗБИТКІВ, ЗАВДАНИХ ПОРУШЕННЯМ ВОДНОГО ЗАКОНОДАВСТВА	310
Берзінь Сергій Людвигович ПРАВОВІ СПОСОБИ СТИМУЛЮВАННЯ МЕЛІОРАЦІЇ ЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ	313
Поліщук Єгор Сергійович НОВЕЛИ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ДОБРОСОВІСНОГО НАБУВАЧА ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ	315
Щербаков Юрій Сергійович ЗЕМЕЛЬНІ СЕРВІТУТИ ДЛЯ ПОТРЕБ ЕНЕРГЕТИКИ: ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ ВСТАНОВЛЕННЯ	318
Юров Максим Юрійович ЕКОЛОГО-ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ВІТРОЕНЕРГЕТИКИ	320

СЕКЦІЯ 17. ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

Шамша Ігор Володимирович СВІТОГЛЯДНІ ЗАСАДИ НАРЦИСІЗМУ В МЕДІЙНИХ ПРАКТИКАХ	323
---	-----

Григор'єва Христина Антонівна
Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри аграрного, земельного та екологічного права,
доктор юридичних наук, професор

СУБ'ЄКТИ ПРАВ НА ГЕОГРАФІЧНІ ЗАЗНАЧЕННЯ ДЛЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ: НАУКОВО-ПРАКТИЧНІ ПИТАННЯ

Прийняття законів України «Про особливості правової охорони географічних зазначень для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів, захист прав та застосування схем якості, включаючи традиційні гарантовані особливості для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів» від 06.09.2022 року та «Про географічні зазначення спиртних напоїв» від 01.12.2022 року відкрило нові перспективи для просування локальної аграрної продукції, правової охорони регіональних географічних зазначень, історичних рецептур та традиційних сільськогосподарських технологій. Водночас існує потреба у більш ретельному дослідженні того, наскільки відповідне законодавче реформування вплинуло на реальні суспільні відносини, зокрема в частині трансформації правового статусу сільськогосподарських товаровиробників.

Географічне зазначення є особливим позначенням товару, яким споживачеві повідомляється про походження даного продукту з певної місцевості або про його виготовлення за певними ustalеними історико-географічними особливостями. Існують дуже популярні та поширені у світі географічні зазначення, правові межі яких дуже важко втримати через таку відомість (пармезан та чедер, шампанське та коньяк тощо). Щороку в світі реєструється усе більше географічних зазначень на різні продукти, переважна більшість яких складає сільськогосподарську, харчову продукцію та напої.

Тенденція до посилення правової охорони географічних зазначень є адекватною відповіддю на глобалізаційні процеси, корпоратизацію сільськогосподарського виробництва, стандартизацію і типізацію аграрної діяльності, збідніння сільського населення. Потреба у виробленні унікального продукту, який був би прив'язаний до певної місцевості, а значить приносив би саме її підприємцям дохід, поступово кристалізувалася в правовому механізмі географічного зазначення. Для України ця ідея не нова, однак формальне існування у вітчизняній правовій системі протягом майже двох десятиліть недосконалих законодавчих засад не втілювалося у реальні суспільні відносини. Розробка та прийняття цілої низки аграрно-специфічного законодавства у цій сфері протягом останніх кількох років були продиктовані зобов'язаннями щодо адаптації до правових засад ЄС, а також потребами у формуванні нових інструментів нефінансової державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників.

У силу своєї специфіки права на географічні зазначення не можуть належати виключно одному суб'єкту. Дана юридична конструкція передбачає, що права-

ми, які вона породжує, може за певних умов правомірно користуватися необмежена кількість осіб. За цим критерієм географічне зазначення суттєво відрізняється, наприклад, від торгової марки, яка має на меті ідентифікувати продукти саме конкретного виробника серед інших аналогічних товарів. Торгова марка захищає інтереси одного виробника, тоді як реєстрація географічного зазначення здатна сформувати позитивний економічний та репутаційний потенціал для багатьох виробників.

Колективність проявляється на усіх стадіях формалізації географічного зазначення. Так, заявником для реєстрації географічного зазначення можуть бути: а) «об'єднання осіб, більшість з яких є виробниками або переробниками товару, зокрема, якщо половина або більше осіб з такого об'єднання в зазначеному географічному місці виробляють товар та/або видобувають та/або переробляють сировину для товару, особлива якість, репутація чи інші характеристики якого обумовлені зазначеним географічним місцем» [1]; б) одна фізична або юридична особа, якщо одночасно: вона є єдиним виробником такої продукції; а географічна територія, на якій здійснюється виробництво та/або переробка та/або приготування товару, має характеристики, які істотно відрізняються від прилеглих територій, або характеристики товару відрізняються від товарів, вироблених на прилеглих територіях, та/або від характеристик подібних товарів на ринку. При цьому одиничний заявник визначається законом «як виняток».

При цьому заявники не обов'язково повною мірою співпадають із користувачами географічного зазначення. Використовувати зареєстроване географічне зазначення мають особи, які пройшли необхідну процедуру сертифікації, тобто підтвердили, що вони дотримуються умов виробництва продукту, які зафіксовані в специфікації географічного зазначення. Інші виробники, які використовують дане географічне зазначення, не мають права заважати чи перешкоджати новим суб'єктам використовувати зареєстроване географічне зазначення, якщо вони виконують усі необхідні вимоги щодо якості продукту та особливостей технології.

Така «колективність» у побудові юридичної конструкції стимулює осіб, які зацікавлені у використанні географічного зазначення, об'єднуватися та інституціоналізуватися для більш ефективного спільного захисту власних інтересів, і це є позитивним вектором, який має всіляко стимулюватися. В ЄС, наприклад, останніми законодавчими змінами було розширено права користувачів географічних зазначень шляхом надання їм права включати своїх представників до структур, які займаються захистом прав інтелектуальної власності.

Для України найбільш оптимальною організаційно-правовою формою інституціоналізації виробників з метою реєстрації географічного зазначення є громадська організація. Це підтверджується, зокрема, усталеним вітчизняним досвідом, а саме: у 2018 році заяву на реєстрацію географічного зазначення «Гуцульська овеча бриндзя» до Міністерства розвитку економіки, торгівлі та

сільського господарства України було подано Громадською спілкою «Асоціація виробників традиційних карпатських високогірних сирів». Схожий підхід обрали і заявники щодо реєстрації у 2020 році назви місця походження товару «Мелітопольська черешня», створивши Громадську спілку «Асоціація виробників мелітопольської черешні». Аналогічним шляхом рушили й виробники меду, заснувавши Громадську спілку «Закарпатська спілка пасічників «Срібний край» та зареєструвавши у 2024 році географічне зазначення «Закарпатський мед». Подібний алгоритм було відтворено і під час реєстрації географічного зазначення «Херсонський кавун», яка була ініційована Громадською спілкою «Асоціація виробників херсонського кавуна».

Законодавець усвідомлює потреби малих виробників у об'єднанні та посиленні за рахунок цього їхніх ринкових позицій. Однак слід наголосити на тому, що доступ до використання географічних зазначень на рівні із усіма іншими відкритий і великим суб'єктам господарювання. Тобто не варто вважати географічні зазначення протекційним інструментом, спрямованим суто на мале фермерство. Цей висновок, отриманий з аналізу оновленого вітчизняного законодавства, підтверджується також вивченням набагато більш розгорнутого досвіду використання географічних зазначень в європейських країнах [2, с. 165 – 168].

Однак слід погодитися із тим, що прийняття відповідного законодавства та посилення правової охорони географічних зазначень сприймається окремими виробниками та споживачами такої продукції неоднозначно та викликає деякі конфліктні ситуації. Наприклад, у 2024 році було подано клопотання про перейменування села Надєждівка на Одещині у село Шампань. Проте Посольство Франції в Україні подало офіційний протест до Верховної Ради України, зазначаючи про свої підозри щодо мотивації такого перейменування, а саме: основним підприємством даного села є господарське товариство «Шампань України», яке володіє відомими вітчизняними торговими марками ігристих вин (наприклад, «Французький бульвар» тощо). Юридична проблема тут полягає у тому, що перейменування села потенційно могло би дати формальну підставу називати продукт даного виноробного підприємства за географічним зазначенням походження «шампанським», а це заборонено відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Згідно з положеннями даної міжнародно-правової угоди географічне зазначення «шампанське» з 1 січня 2026 року підлягатиме захисту і не може застосовуватися щодо продуктів, які не були виготовлені у французькій Шампані.

Як помітно, поява оновленого законодавства у сфері правової охорони географічних зазначень, з одного боку, стає новим інструментом розвитку місцевих сільськогосподарських товаровиробників, а з іншого – це стає фактором стресу та серйозним викликом для інших існуючих суб'єктів господарювання, права та інтереси яких мають бути враховані і захищені під час побудови системи державної аграрної політики.

Список використаних джерел:

1. Про особливості правової охорони географічних зазначень для сільсько-господарської продукції та харчових продуктів, захист прав та застосування схем якості, включаючи традиційні гарантовані особливості для сільськогосподарської продукції та харчових продуктів : Закон України від 06.09.2022 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 25. Ст. 9.

2. Григор'єва Х. А. Законодавче забезпечення державної підтримки сільськогосподарства України в умовах війни та післявоєнного відновлення: продовольчий вимір : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2025. 304 с.

Ключові слова: географічні зазначення, сільськогосподарські продукція, державна підтримка, харчова продукція.

Keywords: geographical indications, agricultural products, state support, food products.

Заверюха Марина Михайлівна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри аграрного, земельного та екологічного права,
кандидат юридичних наук, доцент*

НОВІ ІНСТРУМЕНТИ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ В ЛІСОВИХ ГОСПОДАРСТВАХ

Ліс є цінним ресурсом країни та основою її екологічної рівноваги, що сприяє збереженню водних і ґрунтових ресурсів, а також відіграє важливу роль у боротьбі зі змінами клімату. Через його значення для глобальної економіки, питання сталого лісокористування набуває особливої актуальності. Сьогодні світ переживає глибокі зміни, пов'язані з розвитком інформаційних технологій. Цифровізація має безпрецедентний вплив на економіку, суспільство та, без сумніву, на стан навколишнього природного середовища. У сучасному глобалізованому інформаційному просторі активно розвивається новий цифровий економіко-правовий устрій. Процеси цифрових трансформацій та автоматизації охопили всі сфери життя, зокрема й лісове господарство, і Україна є частиною цих змін.

Використання цифрових інструментів відкриває нові можливості для підвищення ефективності діяльності лісогосподарських підприємств. Питання збереження лісових екосистем набуло особливої важливості на тлі глобальної кліматичної кризи, зменшення біорізноманіття та військових дій. Нові цифрові технології дедалі більше стають складовою повсякденного життя. В попередніх працях автора вже згадувалось відносно діджиталізації лісових відносин в умовах воєнного стану [1, с. 147], зокрема вебпортал ЕкоСистема [2], який поклика- ний стати національною платформою, де зібрані всі адміністративні екопослуги